

УДК 685.152/155

СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА З УРАХУВАННЯМ ФАКТОРУ ЦИКЛІЧНОСТІ**О. І. Маслак, Н. С. Гришко, О. О. Безручко**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: 2nata_grishko@mail.ru

У статті обґрунтовано доцільність застосування сценарного підходу для управління економічним потенціалом промислового підприємства в умовах циклічних коливань. Запропоновано групування сценаріїв управління за якісними характеристиками: «проактивність», «адаптивність», «гомеостатичність», «стійкість», – які передбачають досягнення диференційованих цілей першого та другого порядку в фактичних умовах господарювання, забезпечують пристосовуваність підприємства до змін макrorівня за рахунок раціонального та цільового використання внутрішніх можливостей. Сформовано оптимізаційні моделі економічного потенціалу для провідних машинобудівних підприємств Полтавського регіону: ПАТ «Кредмаш», ПАТ «КВБЗ», ПАТ «КрКЗ», ПАТ «АвтоКрАЗ».

Ключові слова: економічний потенціал, циклічність, оптимізація, сценарний підхід, адаптивність.

СЦЕНАРНИЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕННЮ ЕКОНОМІЧЕСКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПРІДПРИЯТТЯ С УЧЕТОМ ФАКТОРА ЦИКЛІЧНОСТІ**О. И. Маслак, Н. Е. Гришко, О. А. Безручко**Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского
ул. Первомайская, 20, г. Кременчуг, 39600, Украина. E-mail: 2nata_grishko@mail.ru

В статье обоснована целесообразность применения сценарного подхода к управлению экономическим потенциалом промышленного предприятия в условиях циклических колебаний. Предложено группирование сценариев управления по качественным характеристикам: «проактивность», «адаптивность», «гомеостатичность», «устойчивость», – которые предусматривают достижение дифференцированных целей первого и второго порядка в фактических условиях хозяйствования, обеспечивают приспособляемость предприятия к изменениям макроуровня за счет рационального использования внутренних возможностей. Сформированы оптимизационные модели экономического потенциала для ведущих машиностроительных предприятий Полтавского региона: ПАО «Кредмаш», ПАО «КВБЗ», ПАО «КрКЗ», ПАО «АвтоКрАЗ».

Ключевые слова: экономический потенциал, цикличность, оптимизация, сценарный подход, адаптивность.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Враховуючи те, що підприємство є відкритою системою, передумовою ефективного управління його економічним потенціалом є визначення характеру впливу зовнішнього середовища та розробка методичних підходів, які передбачають реалізацію превентивних заходів нівелювання ризиків та загроз макrorівня.

На сьогоднішній день питання управління економічним потенціалом промислового підприємства є досить вивченим, однак, недостатньо уваги приділено врахуванню фактору циклічності як такому, що задає майбутній вектор розвитку підприємства та має бути врахований при визначенні його стратегічних та тактичних цілей.

Метою статті є обґрунтування доцільності застосування сценарного підходу для управління економічним потенціалом промислового підприємства в умовах циклічних коливань.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Серед існуючих підходів до управління економічним потенціалом промислового підприємства, на наш погляд, найбільш доцільно використовувати сценарний підхід. Саме він надає можливість враховувати фактор циклічності, що проявляється у динамічності та дисипативності розвитку ринкової кон'юнктури та переході господарюючого суб'єкта з однієї стадії життєвого циклу на іншу, та передбачає формування диференційованої системи цілей та завдань управління залежно від етапу розвитку підприємства [1].

У загальному вигляді сценарний підхід

передбачає наступну послідовність дій та заходів: виділення ключових траєкторій розвитку об'єкта та розробка на цій основі якісно різних варіантів його динаміки; аналіз кожного з визначених варіантів, вивчення можливих наслідків їх реалізації; націлений на забезпечення високої адаптивності підприємства до змін макросередовища, вибір найвіддалішого альтернативного варіанту розвитку з урахуванням можливостей для його реалізації, реалізацію невикористаних резервів економічного потенціалу певного якісного характеру. На різних стадіях життєвого циклу підприємства змінюються пріоритети його розвитку, виникає необхідність активізації різних складових економічного потенціалу відповідно до високої диференційованості цілей завдань управління (рис. 1).

У кожній точці біфуркації можливі три напрямки розвитку суб'єкта: збереження поточного стану, погіршення та покращення стану. Будь-яке підприємство завжди націлене на зміцнення фінансово-економічного стану, досягнення нового рівня розвитку, збільшення прибутковості та перехід на більш вигідну стадію життєвого циклу.

Однак, пріоритетність цілей в поточних умовах господарювання може змінюватися залежно від агресивності зовнішнього середовища та внутрішньої гнучкості організації. Відповідно до цього розроблені сценарії управління економічним потенціалом підприємства доцільно згрупувати за якісними характеристиками: «проактивність», «адаптивність», «гомеостатичність», «стійкість» (рис. 2).

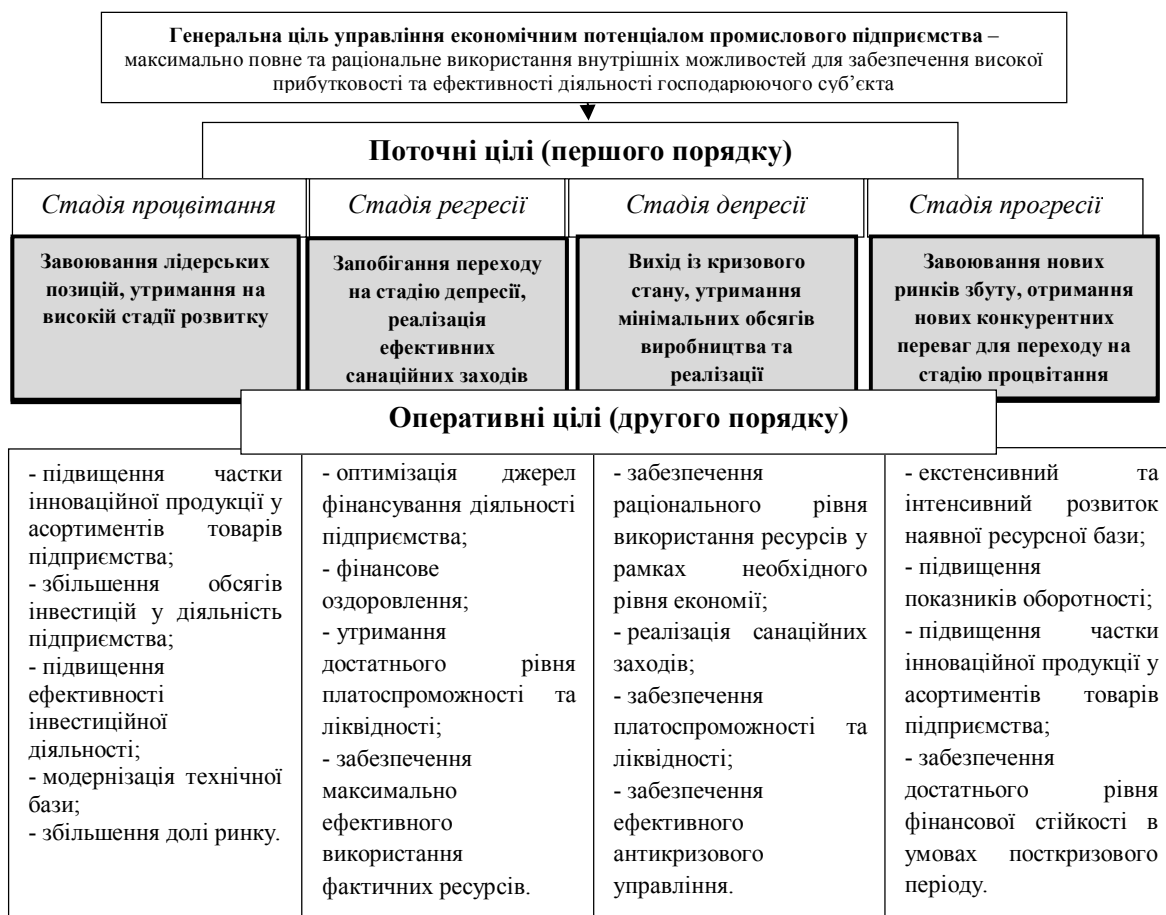

Рисунок 1 – Ієрархія цілей управління економічним потенціалом промислового підприємства на різних стадіях життєвого циклу (авторська розробка)

Розвиток проактивності має на меті збереження та збільшення конкурентних переваг на ринку, забезпечення довгострокового розвитку з використанням усіх видів високої стадії життєвого циклу та нівелювання впливу фактичних і потенційних загроз макросередовища. На основі аналізу теоретичних джерел та результатів статистичного аналізу було визначено систему показників-індикаторів сценаріїв управління економічним потенціалом підприємства з якісною характеристикою «проактивність»: рентабельність інвестицій (ROI), витрати на 1 працівника на підвищення кваліфікації (CPD), коефіцієнт оновлення основних засобів (CRFA), темп приросту середнього розряду робітників (GR of ALW), доля ринку (MS), темп приросту витрат на інноваційну діяльність (GR of InA), рентабельність виробництва (Prof of Prod).

Розвиток адаптивності передбачає використання можливостей підприємства для реалізації активних санаційних заходів з метою запобігання стагнаційних процесів та забезпечення повернення на стадію процвітання у максимально короткий термін. Показниками-індикаторами для сценаріїв управління з цією якісною характеристикою було визначено наступні: коефіцієнт швидкої ліквідності (QR), коефіцієнт автономії (Cof of A), коефіцієнт

маневреності робочого капіталу (MR of WCap), коефіцієнт придатності основних засобів підприємства (Cof of SFA), продуктивність праці (Pr), фондорентабельність (Prof of FA).

Сценарії управління з якісною характеристикою «гомеостатичність» передбачають пошук можливостей для виходу з кризового стану з метою відновлення попередніх темпів розвитку та запобігання подальшого погіршення ситуації та ліквідації підприємства.

У якості показників-індикаторів якісної характеристики «розвиток опірності» були визначені наступні: фондовіддача (CPr), коефіцієнт покриття (CovR), коефіцієнт оборотності оборотних коштів (WC TurR), коефіцієнт фінансової стійкості (Fin CR), співвідношення росту продуктивності праці та росту заробітної плати (VGR of Pr&S), ефективність управлінських витрат (Eff of MC).

Сценарії управління з якісною характеристикою «стійкість» передбачає використання можливостей підприємства для забезпечення утримання і збільшення темпів розвитку, переходу на більш вигідну фазу життєвого циклу у майбутньому. Показниками-індикаторами сценаріїв управління з цією якісною характеристикою визначено: фондоозброєність (CLR), коефіцієнт оборотності

активів (AsTR), рентабельність продукції (Prof of pr), коефіцієнт оборотності запасів (InT R), частка інноваційних видів продукції у загальній кількості продукції підприємства (Sh of InnPr), коефіцієнт Бівера (Bf).

Для визначення взаємозв'язку між показниками-індикаторами сценаріїв управління економічним потенціалом підприємства за різними якісними

характеристиками доцільно використовувати метод кореляційно-регресійного аналізу. При цьому в якості результуючого показника (Y) визначено рентабельність активів як показник загальної ефективності використання економічного потенціалу та успішної реалізації обраного сценарію управління.

Рисунок 2 – Показники-індикатори якісних характеристик сценаріїв управління економічним потенціалом підприємства (авторська розробка)

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу на прикладі провідних машинобудівних підприємств: ПАТ «Кредмаш», ПАТ «КВБЗ», ПАТ «КрКЗ», ПАТ «АвтоКрАЗ» було використано сучасний програмний пакет STATISTICA 10 (Print Screen робочого вікна представлено на рис. 3).

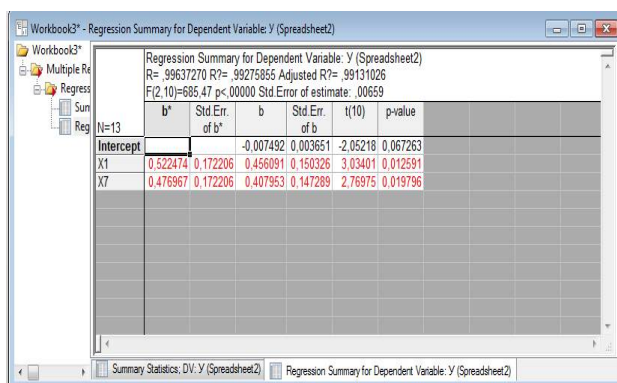

Рисунок 3 – Результати кореляційно-регресійного аналізу сценарію управління економічним потенціалом ПАТ «Кредмаш з якісною характеристикою «проактивність» у середовищі програмного продукту STATISTICA 10
Результати побудови кореляційно-регресійних

моделей сценаріїв управління економічним потенціалом промислового підприємства за якісними характеристиками «проактивність», «адаптивність», «гомеостатичність» та «стійкість» наведені у табл. 1.

З метою перевірки кореляційно-регресійних моделей на адекватність використано F-критерій Фішера, відповідно до якого висунута «нульова» гіпотеза H₀ про статистичну незначимість рівняння регресії відкидається при виконанні наступної умови: $F_{розрах} > F_{крит}$, де $F_{крит}$ визначається по таблицям F-критерію Фішера по двом ступеням свободи: $k1 = m$, $k2 = n - m - 1$ і заданому рівню значимості α [4, 6].

Оцінку значимості коефіцієнтів отриманого рівняння множинної регресії проведено за допомогою t-критерію Стьюдента [4, 6]. Побудовані моделі регресії для сценаріїв управління економічним потенціалом ПАТ «Кредмаш», ПАТ «КВБЗ», ПАТ «КрКЗ» та ПАТ «АвтоКрАЗ» є адекватними та придатними для прогнозування за цими критеріями, усі визначені фактори є значимими.

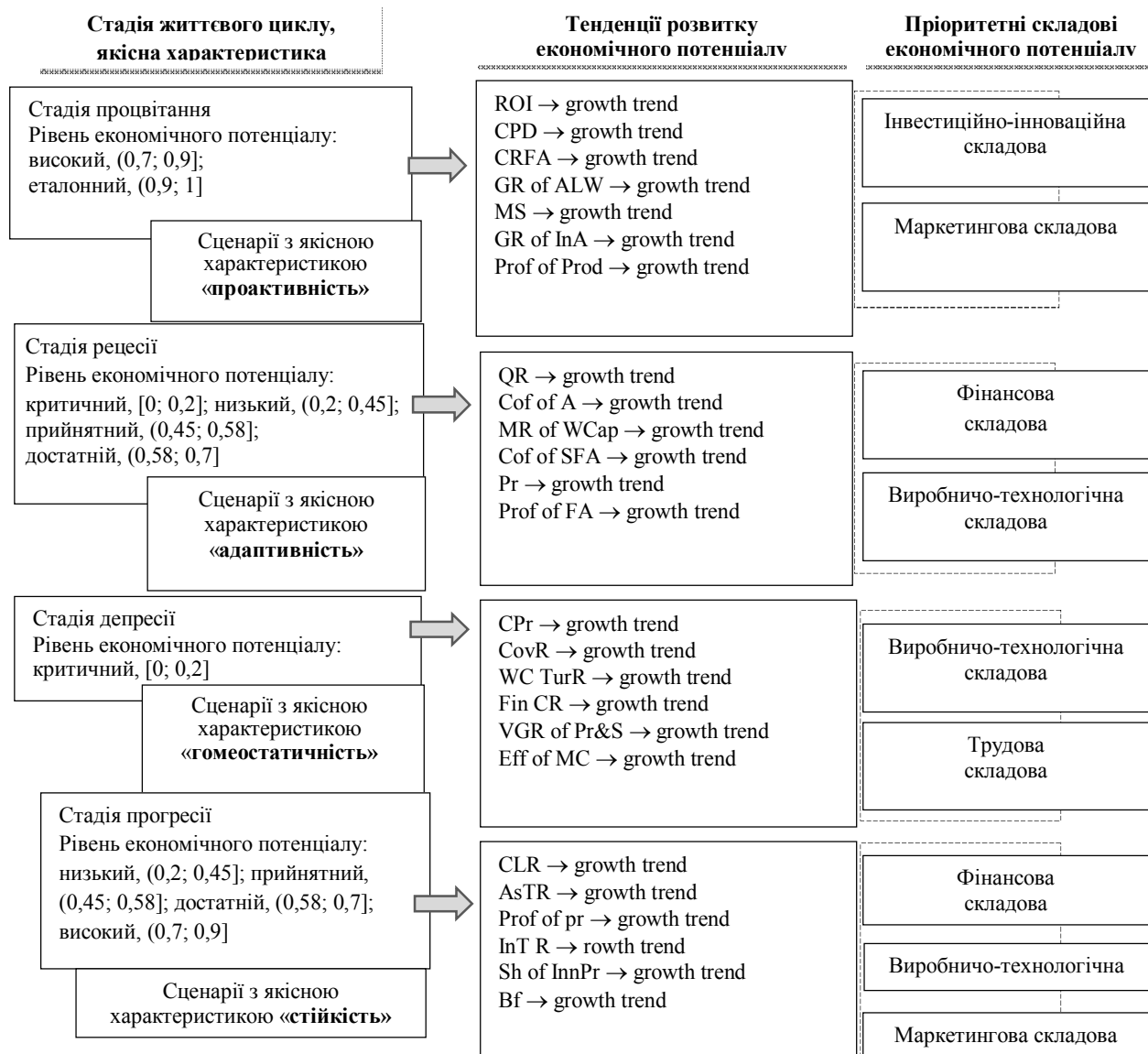

Рисунок 4 – Загальні тенденції використання та розвитку економічного потенціалу підприємства залежно від сценарію управління (авторська розробка)

Таким чином, нами було отримано числове вираження залежності рентабельності активів підприємства) та набору показників-індикаторів. (результат реалізації та раціонального використання економічного потенціалу підприємства)

Таблиця 1 – Рівняння регресії для сценаріїв управління економічним потенціалом підприємства (згрупованих за якісними характеристиками)

Якісна характеристика	Регресійна модель за сценарієм управління			
	ПАТ «Кредмаш»	ПАТ «КВБЗ»	ПАТ «КркЗ»	ПАТ «АвтоКрАЗ»
Проактивність	$Y = 0,0123 + 0,7782 X_1 - 0,1694 X_3$	$Y = 0,0106 - 3,0086 X_5 - 0,0052 X_6 + 0,5929 X_7$	$Y = 0,0189 + 0,8395 X_1 - 0,0071 X_2 + 0,1559 X_4 - 13,3349 X_5 - 0,0039 X_6$	$Y = 0,0367 - 0,0783 X_2 - 2,8854 X_3 + 7,0939 X_5 + 0,5808 X_7$
Адаптивність	$Y = -1,0863 - 0,0628 X_1 + 0,5252 X_3 + 1,9346 X_4 + 0,0009 X_5$	$Y = 0,0381 - 0,0001 X_5 + 0,228 X_6$	$Y = 0,0168 + 0,0993 X_2 - 0,2267 X_4 + 0,5800 X_6$	$Y = -0,0104 + 0,0688 X_2 - 0,0596 X_4 + 0,3861 X_6$
Опірність	$Y = 0,0536 + 0,1279 X_1 - 0,0664 X_3 - 0,0013 X_6$	$Y = -0,1427 + 0,0484 X_2 + 0,0533 X_3$	$Y = -0,5629 + 0,0667 X_2 + 0,0858 X_5 + 0,0054 X_6$	$Y = -0,0342 + 0,0172 X_4 + 0,0004 X_6$
Стійкість	$Y = -0,0624 - 0,0013 X_1 + 0,398 X_3 + 0,0152 X_4 - 0,1467 X_5 + 0,1404 X_6$	$Y = 0,0094 + 0,0358 X_2 + 0,1197 X_6$	$Y = 0,001 + 0,1778 X_3 + 0,1537 X_6$	$Y = 0,001 + 0,01442 X_2 - 0,0068 X_4 + 0,3306 X_6$

Система цих рівнянь є математичною базою для формування оптимізації економічного потенціалу

промислового підприємства як наступного етапу управління в умовах високої динамічності мікро- та макрорівнів.

Отже, управління економічним потенціалом підприємства на засадах сценарного підходу передбачає формування набору якісних і кількісних характеристик та тенденцій їхнього розвитку, які доцільно реалізовувати в різних умовах господарювання, як показано на рис. 4.

Процес реалізації управлінських дій із метою досягнення цілей підприємства за обраним сценарієм розвитку передбачає визначення оптимального рівня використання можливостей у фактичних умовах господарювання [3].

Оптимізація націлена на пошук найбільш доцільних та раціональних співвідношень функціональних ключових факторів сценарію управління для реалізації поставлених завдань. При цьому необхідним є врахування динаміки макросередовища на діяльність підприємства, залежно від сприятливості чи агресивності його впливу змінюються можливості успішності та повноти реалізації обраного сценарію управління за якісною характеристикою.

Тому доцільною, на наш погляд, є оптимізація економічного потенціалу на основі кумулятивного підходу, який передбачає врахування біфуркаційного характеру розвитку підприємства та використання нереалізованого потенціалу в момент втрати рівноваги [2].

Варто виокремлювати три можливих варіанти реалізації оптимізаційного сценарію залежно від

змін макросередовища: активна, помірна та інертна програма. Так, позитивна ринкова кон'юнктура дає можливість максимально повної реалізувати поставлені цілі в рамках обраного сценарію управління, оптимізувати структуру потенціалу, забезпечивши максимально ефективне використання можливостей.

При помірній програмі реалізації сценарію управління характерним є нейтральний вплив зовнішнього середовища, суттєвих змін стану ринкової кон'юнктури не спостерігається, відповідно, макрорівень не створює для підприємства ні додаткових можливостей розвитку, ні загострює ризикованість діяльності. У таких умовах процес оптимізації структури економічного потенціалу має поступальний характер.

Дестабілізація зовнішнього середовища, негативні зміни ринкової кон'юнктури підвищують ентропію економічного потенціалу як відкритої системи, знижуються можливості оптимізувати його структуру за обраним сценарієм управління, так як необхідним є концентрація уваги на нівелюванні додаткових ризиків макрорівня на діяльність господарюючого суб'єкта [3].

Визначати цільові значення факторів оптимізаційних моделей із урахуванням встановлених обмежень та бажаного рівня результуючого показника (рентабельності активів) пропонуємо за допомогою аналітичної надбудови «Пошук рішень» програмного пакету Microsoft Excel (табл. 2–5).

Таблиця 2 – Оптимізація структури економічного потенціалу підприємства за сценарієм з якісною характеристикою «стійкість» для ПАТ «Кредмаш»

$$Y = -0,0624 - 0,0013X_1 + 0,398X_3 + 0,0152X_4 - 0,1467X_5 + 0,1404X_6$$

Фактори	Початкове значення	Інертна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %	Помірна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %	Активна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %
Фондоозброєність (X ₁)	68,24	68,24	0,00	0,00	68,24	0,00	0,00	68,24	0,00	0,00
Рентабельність продукції, доля од. (X ₃)	0,34	0,35	0,01	2,58	0,37	0,03	7,73	0,38	0,04	11,07
Коефіцієнт оборотності запасів (X ₄)	9,48	9,74	0,26	2,72	10,26	0,77	8,15	10,59	1,11	11,67
Частка інноваційних видів продукції у загальній кількості продукції підприємства, доля од. (X ₅)	0,18	0,18	0,00	0,00	0,18	0,00	0,00	0,20	0,02	11,11
Коефіцієнт Бівера (X ₆)	0,83	0,85	0,02	2,20	0,88	0,05	6,59	0,91	0,08	9,41
Рентабельність активів (Y)	0,19	0,23	0,04	21,05	0,25	0,06	31,58	0,26	0,07	36,84

Таблиця 3 – Оптимізація структури економічного потенціалу підприємства за сценарієм з якісною характеристикою «адаптивність» для ПАТ «КВБЗ»

$$Y = 0,0381 - 0,0001X_5 + 0,228X_6$$

Фактори	Початкове значення	Інертна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %	Помірна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %	Активна програма реалізації	Імпульс зміни, Δ ±	Імпульс зміни, Δ %
Продуктивність праці (X ₅)	377,583	377,583	0,00	0,00	377,583	0,00	0,00	381,240	3,66	0,97
Фондорентабельність (X ₆)	0,422	0,422	0,00	0,00	0,457	0,04	8,31	0,499	0,08	18,21
Рентабельність активів (Y)	0,078	0,078	0,00	0,00	0,088	0,01	12,82	0,097	0,02	24,36

Таблиця 4 – Оптимізація структури економічного потенціалу підприємства за сценарієм з якісною характеристикою «стійкість» для ПАТ «КрКЗ»

$$Y = 0,001 + 0,1778X_3 + 0,1537X_6$$

Фактори	Початкове значення	Інертна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$	Помірна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$	Активна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$
Рентабельність продукції, доля од. (X_3)	0,277	0,333	0,06	20,13	0,382	0,11	37,94	0,431	0,15	55,75
Коефіцієнт Бівера (X_6)	0,120	0,129	0,01	7,54	0,137	0,02	14,21	0,145	0,03	20,88
Рентабельність активів (Y)	0,069	0,080	0,01	15,94	0,090	0,02	30,43	0,100	0,03	44,93

Таблиця 5 – Оптимізація структури економічного потенціалу підприємства за сценарієм з якісною характеристикою «адаптивність» для ПАТ «АвтоКрАЗ»

$$Y = -0,0104 + 0,0688X_2 - 0,0596X_4 + 0,3861X_6$$

Фактори	Початкове значення	Інертна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$	Помірна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$	Активна програма реалізації	Імпульс зміни, $\Delta \pm$	Імпульс зміни, $\Delta \%$
Коефіцієнт автономії (X_2)	0,160	0,160	0,00	0,00	0,210	0,05	30,94	0,422	0,26	162,87
Коефіцієнт придатності (X_4)	0,062	0,062	0,00	0,00	0,140	0,08	124,34	0,411	0,35	557,70
Фондорентабельність (X_6)	0,004	0,004	0,00	0,00	0,023	0,02	507,89	0,029	0,02	647,78
Рентабельність активів (Y)	0,004	0,004	0,00	0,00	0,0047	0,00	17,50	0,0052	0,00	30,00

При цьому для ПАТ «Кредмаш» та ПАТ «КрКЗ» доцільною є реалізація оптимізаційних моделей за сценаріями з якісною характеристикою «стійкість», адже ці підприємства перебувають на стадії прогресії, що є наслідком диверсифікації товарного асортименту, виходу на нові альтернативні ринки збуту; для ПАТ «КВБЗ» та ПАТ «АвтоКрАЗ» – за сценаріями з якісною характеристикою «адаптивність», адже ці підприємства перебувають на стадії рецесії, що є наслідком втрати ринків збуту, подорожчання сировини, змінами законодавчої бази.

ВИСНОВКИ. Таким чином, сценарний підхід до управління економічним потенціалом, маючи на меті забезпечення ефективного розвитку у довгостроковій перспективі за рахунок максимального та цільового використання можливостей підприємства, передбачає диверсифікацію цілей першого та другого порядку на кожній стадії життєвого циклу та вибір найвдаліших інструментів їх досягнення з урахування дуалістичної природи циклічності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безручко О. О. Особливості управління економічним потенціалом підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища / О. О. Безручко // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні науки». – 2014. – №1/2014 (3). – С.96–107.
2. Касьянова Н. Л. Управління розвитком

підприємства на основі кумулятивного підходу : автореф. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Донецьк, 2012. – 36 с.

3. Маслак О. І. Використання нереалізованого економічного потенціалу підприємств в умовах циклічного розвитку/ О. І. Маслак, Н. Є. Гришко, О. О. Безручко// Економічний часопис – XXI. – 2015. – №1-2(2). – С. 43–46.

4. Наконечний С. І. Економетрія: [підручник] / С. І. Наконечний, Т. О. Терещенко, Т. П. Романюк. – Вид. 3-тє, доп. та перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 520 с.

5. Сухай О. Є. Концептуальні підходи до формування й управління потенціалом підприємства / О. Є. Сухай, І. І. Яремко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9. – С.233–238.

6. Економетрика: Учебник/ Под. ред. И. И. Елисеевой. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 344 с.

7. Кирпиченко К. С. Аналіз основних принципів і методів управління підприємством / К. С. Кирпиченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №36. – С. 345–347.

8. Байдаков А. Н. Фрактальный подход в управлении экономическими системами / А. Н. Байдаков // Научный журнал КубГАУ. – 2012. – №83 (09). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2012/09/pdf/23.pdf>

A SCENARIO APPROACH TO DESCRIBE THE MANAGEMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE WITH CONSIDERATION THE CYCLIC NATURE OF FACTORS

O. Maslak, N. Grishko, O. Bezruchko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: 2nata_grishko@mail.ru

Purpose. The aim of the article is to investigate the improvement of modern methodological approaches to the management of industrial enterprises' economic potential in conditions of cyclical fluctuations at both micro and macro levels; the development of a management scenario that would enable one to assess the enterprise's targets hierarchy at any stage of their life cycle. **Methodology.** To achieve the goal, we have used multivariate correlation method and a regression analysis to determine a set of qualitative parameters which best describe the scenario management of a companies economic potential; the multicriteria method of optimization has been used to rationalize the structure of the economic potential in order to achieve the target level of the enterprise efficiency and activity. **Results.** The viability of a scenario-based approach to the management of the enterprise's economic potential in the conditions cyclical fluctuations has been proved. The management scenarios have been grouped by the quality characteristics - «proactivity», «adaptability», «homeostatychnist», «sustainability» - which are supposed to enable the achievement of differentiated goals of the first and second level in actual economic conditions, and provide the adaptability of the enterprise to changes at both micro- and macro levels, through rational and proper use of internal capacity. The optimization models of the economic potential providing the purposeful search of the key factors for high efficiency of the enterprise's activity have been stated. **Originality.** The article focuses on the management of the enterprise's economic potential with respect to the cyclical factor, which is vital in a highly dynamic environment. The approach to economic potential management has been improved through the formation of a scenario's system based on the enterprise's priority objectives within each phase of a life cycle. **The practical value.** The proposals, listed in the article, had been tested at four leading machine-building enterprises of Poltava region: PJSC «Kredmash», PJSC «KVSZ», PJSC «KrKZ», PJSC «AvtoKrAZ». The proposed approach to the management of the enterprise's economic potential is of practical and applicable importance; the consideration of cyclical factor is currently vital. The identified programmes which are to implement the optimization models of economic potential with regard to the environmental impact are also practically important. References 8, tables 5, figures 4.

Keywords: economic potential, cyclicity, optimization, scenario approach, adaptability.

REFERENCES

1. Bezruchko, O. O. (2014), "The features of the management enterprise's economic potential in the changing conditions of external environment", *Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University*, no. 1/2014 (3), pp. 96-107.
2. Kasyanova, N. L. (2012), "Management of an enterprise using cumulative approach", Thesis abstract for Doc. Sc. (Economic), 08.00.04, Donetsk, Ukraine.
3. Maslak, O. I., Grishko, N. Ye., Bezruchko, O. O. (2015), Methodological tools of the managing of economic potential of the enterprise in a volatile market conditions, *Economic Annals-XXI*, no. 1-2 (2), pp. 43-46.
4. Nakonechnyj, S.I. (2004), *Ekonometriya*, [Ekonometriya], KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Sukhaj, O. Ye. (2009), "Conceptual approaches to the formation and management of potential of the enterprise", *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, no. 19.9, pp. 233-238.
6. Eliseyeva, I. I. (2003) *Ekonometriya* [Ekonometriya], Finance and Statistics, Moscow, Russia.
7. Kyrpychenko, K.S. (2011), "Analysis of basic principles and methods of business management", *Bulletin of ekonomiky transport i promyslovosti*, no. 36, pp. 345-347.
8. Baydakov, A.N. (2012), "Fractal approach in the management of economic systems", *Scientific Bulletin KubHAU*, no. 83(09). – [Electronic resource], available at: <http://ej.kubagro.ru/2012/09/pdf/23.pdf>.

Стаття надійшла 15.10.2015